

Μάθημα 3ο: Χριστολογία

Η Σταύρωση, η Ανάσταση και η Ανάληψη του Χριστού

ΣΤΑΥΡΟΥ ΓΙΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ
ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗΣ

«Σταυρωθέντα τε υπέρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς»

1. Η κάθοδος στην Άδη

- 1.1. Η Σταύρωση: «Σταυρωθέντα τε υπέρ ἡμῶν»
- 1.2. Η κορύφωση της κένωσης: «Καὶ παθόντα καὶ ταφέντα»

2. Η έγερση εκ νεκρῶν

- 2.1. Η Ανάσταση: «Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ»
- 2.2. Η Ανάσταση του Χριστού στο κέντρο της λειτουργικής ζωής της Εκκλησίας

3. Η πλήρωση της Θείας Οικονομίας

- 3.1. Η Ανάληψη: «Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς»
- 3.2. Η προσμονή του Παρακλήτου και η πρόσκληση ελεύθερης μετοχής στο Σῶμα του Χριστού

Η κάθοδος στην Άδη

Η Σταύρωση: «Σταυρωθέντα τε υπέρ ἡμῶν»

Κατά τη βιβλική και πατερική θεολογία, το μυστήριο της ενανθρώπησης εκπληρώνεται προοδευτικά με τη γέννηση, τη διδασκαλία και τα θαύματα και κορυφώνεται με το σωτήριο πάθος και με την Ανάσταση του Χριστού. Μετά την εκ νεκρῶν Ανάσταση η οικονομία του Θεανθρώπου αποβαίνει πλήρης και σωτήρια για τον κόσμο και τον άνθρωπο. Ο Σταυρός και η Ανάσταση είναι τα κορυφαία εκείνα γεγονότα, για τα οποία κάνει λόγο και έχει υπ' όψιν του ο Χριστός εξ αρχής.

Η ανθρωπότητα που προσλαμβάνει ο Υιός, αν και καθαρή και αμόλυντη από κάθε αμαρτία, είναι θνητή και παθητή. Η πρόσληψη αυτή της θνητότητας αποτελεί καίριο χαρακτηριστικό της Χριστολογίας. Ο Υιός, που έγινε αληθινός άνθρωπος, προσλαμβάνει εκούσια και όχι αναγκαστικά ό,τι ακριβώς συνιστά την οντολογία του κτιστού, τη φθορά και τον θάνατο, για να μεταγγίσει σε αυτό την αφθαρσία και τη ζωή. Δίχως την κοινωνία αυτή με το υπαρκτικό πρόβλημα του ανθρώπου, που κορυφώνεται στη σταυρική συγκατάβαση, θα ήταν τελικώς «φανακισμός και σκηνή το της οικονομίας μυστήριον», κατά την τολμηρή έκφραση του αγίου Ιωάννη Δαμασκηνού. Τα φυσικά πάθη της ανθρωπότητας του Χριστού δεν προηγούνταν από τη θέλησή του. Ελεύθερα ως Θεός παραχωρούσε στην ανθρώπινη φύση του να πάσχει και ελεύθερα ως άνθρωπος, ταυτίζοντας το ανθρώπινο με το θείο θέλημα, είχε οικειωθεί τη θνητότητα και τις συνέπειες που αυτή επιφέρει. Μια τέτοια

θεώρηση υπερβαίνει τόσο τη μηχανιστική αντίληψη της αναμαρτησίας του Χριστού όσο και εκείνη που, στην προσπάθειά της να αποφύγει τον κίνδυνο του δοκητισμού, εκλαμβάνει τον Χριστό ως έκθετο κατά κάποιο τρόπο στον πειρασμό της αμαρτίας. Θα πρέπει, όμως, να τονισθεί ότι η ελευθερία της ανθρωπότητας του Χριστού είναι οντολογική ως εκούσια σύμπτωση και βέβαιη αυτοεγκατάλειψη στο θεϊκό θέλημα και όχι η ηθική και αμφιταλαντευόμενη «ελευθερία» του διλήμματος μιας ύπαρξης, η οποία επιλέγει μεταξύ δεδομένων, για να επιβεβαιώσει την υπαρκτική αυτονόμηση και αυτάρκειά της. Η ανθρωπότητα του Χριστού δεν έχει τίποτε το αναγκαστικό, όχι μόνο διότι το φυσικό της θέλημα είναι συνάμα και αυτεξούσιο, αλλά γιατί αποκτά ύπαρξη και ταυτότητα στο πρόσωπο του Υιού του Θεού. Ό,τι υπήρχε ως αναγκαιότητα και αμαρτία για τους άλλους ανθρώπους, στον Χριστό έγινε γεγονός ελευθερίας και αγάπης. Η αναμάρτητη ζωή του υπήρξε πρόκληση για τις δυνάμεις του κακού και της φθοράς. Η ευαγγελική μαρτυρία αναφέρεται στη σύγκρουση του Θεανθρώπου με τη δαιμονική κατάσταση, επισημαίνοντας το γεγονός ότι ο Ιησούς εν Πνεύματι άγεται στην έρημο, δια του Πνεύματος αποκρούει τους δαιμονικούς πειρασμούς. Η σύγκρουση αυτή κορυφώνεται δραματικά στο σταυρικό πάθος του Θεανθρώπου. Τόσο η βιβλική διήγηση όσο και η πατερική διδασκαλία και εκκλησιαστική υμνολογία, αναφέρονται στην εκούσια πορεία του Χριστού προς το σταυρικό πάθος και τον θάνατο. Ο Χριστός ήλθε για να υπομείνει ελεύθερα τον θάνατο. Δίχως τον τρόπο του Σταυρού, που σήμανε την εκούσια θυσιαστική απελευθέρωση από τη φθορά και τον θάνατο, δεν ήταν δυνατό να καταστεί επωφελής και σωτήρια για τους άλλους ανθρώπους ούτε η διδασκαλία ούτε τα θαύματα του Χριστού. Η πρόσληψη του θανάτου από τον Χριστό έγινε για τη σωτηρία των ανθρώπων. Στην πατερική σκέψη, ο Σταυρός του Χριστού αποτελεί μέγα μυστήριο, που σήμανε την κατάργηση της αμαρτίας και της συμφιλίωσης του ανθρώπου με τον Θεό. Η παράδοση τυπολογία του Σταυρού φανερωνόταν αμυδρά ήδη στους προπάτορες και στους δίκαιους του Θεού στην Παλαιά Διαθήκη μέσα από ποικίλα γεγονότα. Η ίδια η ενανθρώπιση έγινε δραστική και αποτελεσματική για την υπόλοιπη ανθρωπότητα μέσω του Σταυρού, του πάθους και της Αναστάσεως του Χριστού. Για την εμπειρία της Εκκλησίας, ο λόγος, το μυστήριο και ο τύπος του Σταυρού ενοποιούνται άρρηκτα εν Χριστώ, ώστε και μόνο του το παγκόσμιο σύμβολο της δόξας και συνάμα ανίκητο τρόπαιο της ελευθερίας του ανθρώπινου γένους ανακεφαλαιώνει και παριστάνει ολόκληρη την ένσαρκη οικονομία του Σωτήρος. Δίχως την πρόσληψη της φθοράς και του θανάτου, δίχως τον τρόπο του Σταυρού, ο οποίος σήμανε την εκούσια θυσιαστική απελευθέρωση από την αιχμαλωσία στη φθορά και στον διάβολο, δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί το μυστήριο της σωτηρίας του ανθρώπου. Τη θυσιαστική υπέρβαση που είχε ανάγκη η ανθρωπότητα, ώστε να επανακτήσει τη σχέση της με τον Θεό, αναλαμβάνει να επιτελέσει εκουσίως ο μόνος αναμάρτητος. Ο Χριστός υπέμεινε ελεύθερα τον θάνατο, τον οποίο δεν χρωστούσε, για χάρη των ανθρώπων που τον δοκιμάζουν αναγκαστικά εξαιτίας της πτώσης.

Η βιβλική εικόνα του «λύτρου» και της «καταλλαγής», η οποία θέλει να σημάνει την ελεύθερη κενωτική πρωτοβουλία του Θεού, προσέλαβε στη δυτική θεολογία της απολύτρωσης από τον Αυγουστίνο και τον Άνσελμο έως τον Λούθηρο και τον Καλβίνο, την έννοια του δικανικού ανταλλάγματος και της τιμωρίας για την ικανοποίηση της οργισμένης θείας δικαιοσύνης και την εξιλέωση της αμαρτωλής ανθρωπότητας μέσω της θυσίας του Μονογενούς Υιού του Θεού. Στην Ορθόδοξη Παράδοση όλη η οικονομία της ενανθρώπισης, ακόμη και οι πλέον οδυνηρές όψεις του Σταυρού και του πάθους, πραγματοποιήθηκαν εκουσίως και από αγάπη. Η δε ευδοκία του Πατρός ουδεμία σχέση μπορεί να έχει με την

δικανικού, ψυχολογικού και ανθρωπομορφικού τύπου ικανοποίηση της θεϊκής δικαιοσύνης. Ο Πατήρ ευδοκεί το μυστήριο της ενανθρώπησης, αλλά δεν τέρπεται από τη θυσία του Μονογενούς Υιού του πάνω στον Σταυρό. Ο Θεός δεν είχε ανάγκη από τη θυσία του Χριστού. Ανάγκη είχε ο άνθρωπος και το έργο αυτό το πραγματοποίησε ο ενανθρωπήσας Υιός ελευθέρα και αγαπητικά κατά θεία συγκατάβαση. Η ιδέα του σαδιστή πατέρα που ικανοποιείται τιμωρώντας το τέκνο του, δεν εντάσσεται στο μυστήριο της άμετρης αγάπης του Τριαδικού Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου και του κόσμου.

Η κορύφωση της κένωσης: «Καὶ παθόντα καὶ ταφέντα»

Η πρώτη νικημένη φύση, με το πάθος του Θεανθρώπου, με δικαιοσύνη αλλά και σοφία υπερνικά την αδικία και δολιότητα του κακού, της φθοράς και του θανάτου. Αντί της δαιμονικής αθανασίας, η οποία ισοδυναμεί με τον αϊδίο θάνατο, ο Σταυρός του Χριστού προξενεί την ίαση και απελευθέρωση από τον διπλό θάνατο του σώματος και της ψυχής. Και τούτο, διότι η ανθρωπότητα, η οποία έπαθε και πέθανε στον Σταυρό, υπήρξε αδιαίρετως συνημμένη με την υπόσταση του Θεού και Λόγου. Αν και η ψυχή του Χριστού χώρισε τοπικά κατά την τριήμερη ταφή του σώματός του, ωστόσο παρέμεινε ενωμένη υποστατικά δια του Λόγου. Ο θάνατος της ανθρωπότητας του Χριστού, ενώ προκάλεσε τον χωρισμό της θεανδρικής ψυχής από το άχραντο σώμα, δεν υπήρξε παρά προσωρινή ύπνωση. Γιατί όχι μόνο δεν προκάλεσε διαφθορά και διάλυση στο σώμα, αλλά η τριήμερη νέκρωση και ταφή έδωσε την ευκαιρία στον μόνο ελεύθερο από τα δεσμά του θανάτου Χριστό να κατέλθει στην Άδη. Ζωοποιούμενος από το Άγιο Πνεύμα ο Χριστός κατέρχεται για να κηρύξει και να ζωοποιήσει τους απ' αιώνας νεκρούς. Το μυστήριο του πάθους και του θανάτου του Χριστού σημαίνει την πλήρη υπακοή και εγκατάλειψη στο θέλημα του Πατρός, η οποία κορυφώνεται στον Σταυρό και είχε ως αποτέλεσμα να αντιστρέψει τη θανάσιμη πορεία της αδαμικής παρακοής και αυτονόμησης. Ο εκούσιος θάνατός του δεν συνιστά αναγκαιότητα, την οποία επέβαλε ο χωρισμός από τη θεία ζωή, αλλά απάρνηση της αυτοτέλειας και ολοκληρωτική εμπιστοσύνη και παράδοση στην ευδοκία του Θεού και Πατρός, όπως την πραγματοποιεί με την ελεύθερη και αγαπητική κένωσή του. Ο Χριστός με τον θάνατό του καταλύει και συντρίβει τα δεσμά του θανάτου, λυτρώνοντας το γένος των ανθρώπων από τη φθορά.

Η έγερση εκ νεκρών

Η Ανάσταση: «Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ»

Η Ανάσταση δεν προέρχεται πάντως από τη σχέση του Ιησού με μία απρόσωπη ιδιότητα της θεότητας. Το μυστήριο της σωτηρίας ενεργείται τριαδοκεντρικά και κατά την αναστάσιμη κορύφωσή του. Ο Θεός και Πατήρ διά του Αγίου Πνεύματος, το οποίο συνεχίζει εξαρχής και ζωοποιεί με τον μυστικό τρόπο του το δεσποτικό σώμα, αλλά και ο ίδιος ο απαθής Λόγος, που προσωπικά διακρατεί άρρηκτα την προσληφθείσα ανθρώπινη φύση, συνεργούν στην ανάσταση και ζωοποίησή της. Η μαρτυρία της Καινής Διαθήκης και η διδασκαλία των Πατέρων αποδίδει τον ιδιαίτερο ρόλο του Αγίου Πνεύματος στην Ανάσταση του Χριστού, ονομάζοντάς την *πνευματική*. Το αναστημένο σώμα του Κυρίου είναι πνευματικό, δεν είναι όμως άκτιστο, αλλά κτιστό, ως πλήρως ανακαινισμένο και ζωοποιούμενο με τον τρόπο των ακτίστων ενεργειών του συνεργούντος Πνεύματος. Στο πλαίσιο της δικανικής θεολογίας, η Ανάσταση εκλαμβάνεται ως το νομικό αντίτιμο του λύτρου, το οποίο κατέβαλε ο Χριστός κατά τη σταυρική του θυσία. Γι' αυτό και είναι αυτονόητο να μην παραχωρείται καμία θέση στο Άγιο Πνεύμα. Τούτο συμβαίνει όχι γιατί απλώς αγνοείται ο ιδιαίτερος ρόλος του, αλλά

κυρίως διότι αυτό καθαυτό το γεγονός της Ανάστασης τοποθετείται στο απρόσωπο πλαίσιο μιας κακώς εννοούμενης θείας δικαιοσύνης, η οποία ενεργεί αυτοματικά, ερήμην των Τριαδικών υποστάσεων. Κατά τη βιβλική μαρτυρία, ο Χριστός είναι ο πρωτότοκος των νεκρών, ο οποίος εισάγεται στην κτίση, αποκαλύπτοντας τον σκοπό και το τέλος της δημιουργίας. Ο Χριστός είναι ο κληρονόμος και ο ανακεφαλαιωτής της κτίσης. Ο αρχικός άνθρωπος πλάστηκε στην προοπτική του καινού εν Χριστώ ανθρώπου. Εξαρχής ο άνθρωπος είχε ως σκοπό της ζωής του την αθανασία. Αυτό που απέτυχε να πραγματοποιήσει ο πρώτος Αδάμ, το κατόρθωσε με το σώμα του ο Χριστός. Παραδόξως, λοιπόν, ο Χριστός αναδεικνύεται σε αρχέτυπο της ζωής και σε παράδειγμα του παλαιού και ατελούς ανθρώπου, ο οποίος μετά την αστοχία του προπατορικού αμαρτήματος «κατεπόθη» ως θνητός από τη γη. Ο πρεσβύτερος έγινε μίμημα του δευτέρου κατά την εικόνα, διότι ο Χριστός είναι ο νέος Αδάμ, γενάρχης και ηγέτης της τέλει και αθάνατης ζωής του «καινού ανθρώπου».

Η εν Χριστώ πνευματική ανάκραση κτιστού και ακτίστου δεν αποχωρίζει τον αναστημένο από την υπόλοιπη ανθρωπότητα, αλλά απεναντίας τον καθιστά κέντρο και απαρχή της αληθινής ζωής. Η Ανάσταση του Χριστού απέβη ανάσταση και ανανέωση του ανθρώπου, ο οποίος παλινδρόμησε και επανήλθε εκ νέου προς την αθάνατη ζωή. Όπως κανείς δεν στάθηκε μάρτυρας κατά την πλάση του πρώτου Αδάμ, έτσι κανείς δεν είδε την Ανάσταση του δεύτερου Αδάμ. Ο Χριστός φανερώνεται στους μαθητές του «εν ετέρα μορφή». Ελεύθερος από τους νόμους της φθοράς και της ανάγκης, ενώ δεν έχει ανάγκη τροφής για να ζήσει, θα φάγει μαζί τους κατά θεία ενέργεια για να δείξει την πραγματικότητα της Ανάστασής του. Στις συναντήσεις του αυτές ο αναστημένος Χριστός εδραιώνει την πίστη των μαθητών, διανοίγει τον νου τους στη γνώση των Γραφών, ώστε να αναγνωρίσουν την εκπλήρωση της οικονομίας του Μεσσία. Κυρίως, όμως, τους προετοιμάζει να δεχθούν την επαγγελία του Πατρός για την έλευση του Αγίου Πνεύματος, το οποίο θα οικοδομήσει την Εκκλησία του. Οι μαθητές άκουσαν για πρώτη φορά από τον Ιησού την επαγγελία αυτή, λίγο πριν το πάθος. Ο αναστημένος Ιησούς ως εξουσίαν έχων τώρα πλέον μεταδίδει στους μαθητές τους τα χαρίσματα και τις δυνάμεις του Αγίου Πνεύματος. Με τη συγκεκριμένη αυτή ενέργεια του Αγίου Πνεύματος, την οποία παρέχει ο Χριστός, αποκαλύπτει την αχώριστη ενότητα και ομοουσιότητα κατά τη θεία φύση με τον Πατέρα και το Πνεύμα. Επρόκειτο, όμως, για προκαταρκτική δωρεά και όχι για την πλήρη κάθοδο του Παρακλήτου Πνεύματος, το οποίο θα επιδημήσει μετά το παράδοξο γεγονός της ανάληψης, η οποία θα σφραγίσει την επίγεια ιστορική δράση του Χριστού.

Η Ανάσταση του Χριστού στο κέντρο της λειτουργικής ζωής της Εκκλησίας

Ο Σταυρός και η Ανάσταση του Χριστού είναι τα μεγάλα γεγονότα του Ευαγγελίου, τα οποία μάλιστα αναφέρονται εκτεταμένα στις βιβλικές διηγήσεις για το πάθος. Γι' αυτό και αποτελούν την καρδιά και το κέντρο της πίστης και εμπειρίας της Εκκλησίας. Το Πάσχα της Εκκλησίας είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια γιορτή στη μέση της Άνοιξης. Ο θάνατος του Θεού σήμανε την ανάσταση του ανθρώπου. Ευθύς μετά την Πεντηκοστή, η αρχαία Εκκλησία εξέφραζε αυτή την αναστάσιμη εμπειρία και πίστη στη λειτουργική ζωή της με επίκεντρο την πασχάλια εμπειρία της Θείας Ευχαριστίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Καινή Διαθήκη, πέρα από τη μαρτυρία των ευαγγελιστών, η εμπειρία της Εκκλησίας αποτυπώνεται σε μια σειρά από τις πρώτες ομολογίες πίστεως που αναφέρονται στην ιστορία και θεολογική ερμηνεία του πάθους και της Ανάστασης του Χριστού. Πάνω στην πασχάλια εμπειρία της Εκκλησία θεμελίωσε και ζούσε εν αγαλλιάσει τη βαπτισματική και ευχαριστιακή ζωή της και

με άξονα την εορτή του Πάσχα οικοδόμησε σταδιακά ολόκληρη την πλούσια λειτουργική και υμνολογική της παράδοση, αλλά και το ιεραποστολικό, κατηχητικό και ποιμαντικό της έργο. Η λατρεία της αναπτύχθηκε με βάση τη συνεχή και επαναλαμβανόμενη λειτουργική βίωση του Σταυρού και της Ανάστασης του Χριστού. Με κέντρο τις κατανυκτικές ακολουθίες της Μεγάλης Εβδομάδας και την πανυγυρική αναστάσιμη Λειτουργία του Πάσχα, οι περίοδοι του λειτουργικού έτους, η κατανομή των βιβλικών αναγνωσμάτων, ο κύκλος των δεσποτικών και θεομητορικών εορτών, η ανάπτυξη της πλούσιας υμνολογίας, η κατηχητική και ομιλητική παράδοση των Πατέρων, αλλά και η ανάπτυξη του εικονογραφικού κύκλου και της ναοδομίας αποτέλεσαν τους τρόπους με τους οποίους η Εκκλησία ενέταξε στην πορεία της μέσα στον χρόνο καθ' οδόν προς τη Βασιλεία, τα σωτηριώδη αυτά γεγονότα. Ο χρόνος της Εκκλησίας είναι πλέον ο λειτουργικός της χρόνος, ο οποίος κινείται διαρκώς γύρω από τη βίωση της πασχάλιας πορείας του Χριστού κατά ένα παράδοξο τρόπο. Δεν πρόκειται για γεγονότα που απλώς συνέβησαν στο παρελθόν, αλλά για γεγονότα που άνοιξαν τον χρόνο προς τα έσχατα της ιστορίας, εγκαινιάζοντας ήδη τη Βασιλεία του Χριστού. Έτσι, η Εκκλησία ζει και μετέχει στα γεγονότα της επίγειας οικονομίας του Χριστού, τα οποία κορυφώνονται δραματικά στον Σταυρό και στην Ανάσταση, ως να συμβαίνουν τώρα στο λειτουργικό παρόν της και δια του τρόπου αυτού ανακεφαλαιώνει βιωματικά αλλά και προγεύεται ήδη από τώρα την εσχατολογική παρουσία του ένδοξου και αναστημένου Χριστού της Βασιλείας.

Εκκινώντας από το γεγονός της Ανάστασης, η Εκκλησία οδηγήθηκε δια του Παρακλήτου Πνεύματος στις σωτηριολογικές συνέπειες και στις εσχατολογικές προεκτάσεις του γεγονότος αυτού για τη ζωή και πορεία του κόσμου και του ανθρώπου. Γι' αυτό και διαμόρφωσε το εκκλησιολογικό και ευχαριστιακό της πλαίσιο με βάση την εκ νέου παρουσία του αναστάντος και αναληφθέντος Χριστού, ο οποίος με την επίκληση και δράση του Αγίου Πνεύματος επιστρέφει μυστηριακά και είναι παρών στη ζωή της εν ετέρα μορφή, όπως και κατά την αναστάσιμη πορεία προς Εμμανούλ «έγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου» (Λουκ. 24,35). Οσάκις τελείται η Θεία Ευχαριστία, «τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλομεν καὶ τὴν Ἀνάστασιν ὁμολογοῦμεν» (Θ. Λειτουργία Ιακώβου του Αδελφοθέου). Η βίωση αλλά και η προσδοκία της Ανάστασης διαποτίζει ολόκληρη τη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας. Η Κυριακή ημέρα τέλεσης της Ευχαριστίας αντικαθιστά το Σάββατο. Ο λειτουργικός της χρόνος έχει αφετηρία και τέλος αυτή την ημέρα, η οποία συμβολίζει την υπέρβαση του εβδοματικού και συμβατικού χρόνου, γιατί είναι η *ογδόη ημέρα*, που προλαμβάνει και προγεύεται τον άχρονο εσχατολογικό χρόνο της Βασιλείας. Κάθε χρόνο το Πάσχα είναι ένα ταξίδι προς την αναστάσιμη εμπειρία της Βασιλείας. Ο λειτουργικός χρόνος συνδέεται άρρηκτα με τον εορτασμό του Πάσχα, και ο ετήσιος εορτολογικός κύκλος κινείται με βάση την αναστάσιμη υμνολογία της *Οκτώηχου* ανά οκτώ εβδομάδες, όπως απaráμιλλα την σμίλεψε ο Ιωάννης Δαμασκηνός. Όλα συμβαίνουν πλέον σε έναν εντελώς ανακαινισμένο χρόνο, ο οποίος διανοίγεται προς τα έσχατα.

Ωστόσο, το γεγονός της Ανάστασης δεν είναι ένα αντικειμενικό γεγονός στα όρια της φυσικής νομοτέλειας αυτού του κόσμου της φθοράς και του θανάτου, το οποίο συμβαίνει φυσικά ή αποδεικνύεται και κατανοείται με τις φυσικές μας αισθήσεις και ικανότητες. Η Ανάσταση του Χριστού δεν κατανοείται ούτε αποδεικνύεται αλλά βιώνεται με την πίστη και μέσα στη μυστηριακή ζωή και λειτουργική εμπειρία της Εκκλησίας. Είναι υπόθεση της προσωπικής ελευθερίας της πίστης και όχι ένα συμβάν έξω από το μυστήριο της εν Χριστώ σωτηρίας. Η Ανάσταση είναι η αποκορύφωση της ιστορίας της σωτηρίας, η οποία είναι η ιστορία της Εκκλησίας, η πηγή της πίστης, της λατρείας και της ζωής της. Συνάμα, η Ανάσταση

είναι και το θεμέλιο της μαρτυρίας και της αποστολής της προς τον κόσμο. Δίχως την ελπίδα και προσδοκία της Ανάστασης και της ζωής του μέλλοντος αιώνας, η πίστη της Εκκλησίας είναι μάταιη και ο λόγος της είναι κενός. Αυτή η αναστάσιμη εμπειρία αποτελεί διαχρονικά τη βάση και το θεμέλιο της αποστολής της Εκκλησίας «έως έσχάτου τής γῆς» (Πρ. 1,8). Η Εκκλησία στην εποχή μας, η οποία χαρακτηρίζεται από τον θάνατο του Θεού και την απουσία της αναστάσιμης εμπειρίας, οφείλει να μεταγράψει και να ερμηνεύσει εκ νέου την πίστη και εμπειρία της στον αναστάντα Χριστό, ο οποίος πέθανε πραγματικά και εκούσια για να συνάντησει τον άνθρωπο εκεί που πραγματικά βρίσκεται, μέσα στην αλογία της φθοράς, της οδύνης και του θανάτου, για να τον αναστήσει στην όντως ζωή.

Η πλήρωση της Θείας Οικονομίας

Η Ανάληψη: «Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς»

Την Ανάσταση του Χριστού διαδέχεται η Ανάληψη του, δηλαδή η επάνοδος και η ενθρόνιση της ανθρώπινης φύσης του στην κοινωνία της Αγίας Τριάδος. Ο Υιός έγινε άνθρωπος, έπαθε, σταυρώθηκε, θανατώθηκε, αναστήθηκε και αναλήφθηκε όχι γιατί ο ίδιος ως Χριστός είχε ανάγκη, αλλά για να μεταδώσει τη σωτηρία και αθανασία στους ανθρώπους. Το πάθος και η ανάσταση, η κάθοδος και η ανάβαση από τον Άδη, γεγονότα με τα οποία μετέδωσε άπαξ προς όλους ζωή και αθανασία, παραδίδονται από τον Χριστό στους μαθητές του, ώστε με τη μυστηριακή τέλεση του βαπτίσματος και της ευχαριστιακής θυσίας να παρέχεται η σωτηρία και η θέωση στους ανθρώπους. Ο Χριστός, καταργώντας τον έσχατο εχθρό της ανθρώπινης ύπαρξης, δεν επιστρέφει στη γη αλλά ανέρχεται στον θρόνο της δόξας και εγκαθίσταται στα δεξιά του Θεού και Πατρός, σημαίνοντας τη θέωση της ανθρωπότητας την οποία προσέλαβε. Με τον τρόπο αυτό έδειξε ότι το μέλλον της ανθρωπότητας είναι η θεία υιοθεσία. Σε τούτο ακριβώς έγκειται η ιδιαιτερότητα και το σωτηριολογικό περιεχόμενο του Σταυρού, της Ανάστασης και της Ανάληψης του Χριστού. Ενώ στις άλλες αναστάσεις ούτε μετέχουμε ούτε θα μετάσχουμε, εφόσον δεν ήταν παρά ατελείς προτυπώσεις του χριστολογικού γεγονότος, στην ανάσταση του Χριστού μπορούμε να μετάσχουμε όλοι, όχι μόνο γιατί υπήρξε αληθινή και πλήρης, αλλά γιατί, περιλαμβάνοντας και αφορώντας σύμπασα την ανθρώπινη φύση, προσφέρει τη δυνατότητα στον κάθε άνθρωπο ιδιαίτερα να μετάσχει προσωπικά, ελεύθερα και ενεργητικά σε αυτήν. Ο Υιός έγινε άνθρωπος, έπαθε, σταυρώθηκε, θανατώθηκε, αναστήθηκε και αναλήφθηκε όχι γιατί ο ίδιος ως Χριστός είχε ανάγκη, αλλά για να μεταδώσει τη σωτηρία και αθανασία στους ανθρώπους. Ο ίδιος ο Χριστός προϋπέδειξε στο Βάπτισμα και στον Μυστικό Δείπνο τον τρόπο της υπαρξιακής μίμησης και κοινωνίας στο σωτηριώδες έργο του. Το πάθος και η ανάσταση, η κάθοδος και η ανάβαση από τον Άδη, γεγονότα με τα οποία μετέδωσε άπαξ προς όλους ζωή και αθανασία, παραδίδονται από τον Χριστό στους μαθητές του, ώστε με τη μυστηριακή τέλεση του βαπτίσματος και της ευχαριστιακής θυσίας να παρέχεται και να κοινωνείται η σωτηρία και η θέωση.

Αν η κοινωνία των επώδυνων παθημάτων και της αναστάσεως χαρίζεται δια των «ανώδυνων» μυστηρίων της Εκκλησίας, τούτο δεν γίνεται μηχανικά και αναγκαστικά. Κατά την ένδοξη Δευτέρα παρουσία του Χριστού θα αναστηθούν οι πάντες, αλλά δεν θα εισέλθουν όλοι στη ζωή της Βασιλείας. Η μυστηριακή χάρη που πηγάζει από την Ανάσταση του Χριστού και προσφέρεται ως αρραβώνας της Βασιλείας στην ανθρώπινη φύση, χρειάζεται να γίνει αποδεκτή ελεύθερα και προσωπικά από τον κάθε άνθρωπο ιδιαιτέρως. Η ανάπλαση της ανθρώπινης φύσης θα πρέπει να οδηγήσει εκούσια και στην πλήρη ανακαίνιση του ανθρώπινου προσώπου στην τελειότητα της μέλλουσας ανάστασης. Μέχρι τότε εκτείνεται

για τον κάθε άνθρωπο ο ασκητικός αγώνας της προσωπικής οικείωσης της πίστης και των παθημάτων του Χριστού. Η είσοδος στη ζωή της Βασιλείας προϋποθέτει την αμοιβαία σύνθεση της μυστηριακής κοινωνίας με την ασκητική ετοιμασία του πιστού. Στη μέλλουσα και ατελεύτητη ζωή τα τέκνα της Αναστάσεως δεν θα χρειάζονται τίποτε από όσα συνιστούν αναγκαστικά και περιοριστικά τον παρόντα βίο, καθόσον θα διαυγάζονται από τη δόξα της ομόθεης ανθρωπότητας του Χριστού, από τις άκτιστες ενέργειες του συνεργούντος Αγίου Πνεύματος, που απεργάζονται ήδη από τώρα τη μεταμόρφωση της κτίσης και του ανθρώπου. Μετά την ανάληψη και μέχρι την ένδοξη παρουσία του Χριστού στα έσχατα της ιστορίας, το σωτηριώδες έργο της ενανθρώπησης καθίσταται ενεργό για ολόκληρη την ανθρωπότητα, για κάθε ύπαρξη ξεχωριστά, μέσα από το ιδιαίτερο έργο του Παρακλήτου Πνεύματος, η έλευση του οποίου κατά την Πεντηκοστή ακολουθεί την Ανάληψη. Ήδη η Ανάσταση και η Ανάληψη του Χριστού σήμανε τον εγκαινιασμό των εσχάτων και της Βασιλείας, η οποία καθίσταται παρούσα και μεθεκτική πραγματικότητα με την έλευση και διάδοση του Αγίου Πνεύματος. Στον λειτουργικό χρόνο της έλευσης και προσωπικής μετάδοσης του Αγίου Πνεύματος από την Πεντηκοστή και εντεύθεν οι πιστοί καθίστανται κοινωνοί των παθημάτων αλλά και της ανάστασης του Χριστού, ορθρινή απαρχή της ανάστασης του όλου Σώματός του.

Η προσμονή του Παρακλήτου και η πρόσκληση ελεύθερης μετοχής στο Σώμα του Χριστού
Η Ανάληψη του Χριστού συνδέεται άρρηκτα με την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος κατά την Πεντηκοστή. Ως φυσική συνέχεια του επίγειου έργου του Χριστού, η έλευση του Παρακλήτου εγγράφεται στο σωτηριώδες αποτέλεσμα της ένσαρκης οικονομίας. Αν ο Χριστός με την προσαγωγή της ανθρωπίνης φύσης στον Θεό και Πατέρα περατώνει το επίγειο έργο της οικονομίας του, τούτο δεν σημαίνει ότι παύει πλέον να ενεργεί και να έλκει την υπόλοιπη ανθρωπότητα εκεί όπου αυτός εισήλθε ως πρόδρομος. Ο αναληφθείς στα δεξιά του πατρός αποστέλλει το Άγιο Πνεύμα. Η ομόθεη ανθρωπότητα του Υιού κοινωνεί πλήρως στην Τριαδική ευδοκία, ώστε συνεργεί με τον Πατέρα στην αποστολή του Πνεύματος, το οποίο πάντως ως ομότιμο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος έρχεται αυτοβούλως. Η οργανική αυτή αλληλουχία Αναλήψεως και Πεντηκοστής, ενώ δηλώνει ότι η έλευση του Πνεύματος συνδέεται και είναι αχώριστη από το έργο του Χριστού, παράλληλα συνιστά και μία θεοφάνεια κατεχοχόν του Πνεύματος. Η έλευση του Πνεύματος κατά την Πεντηκοστή ανακεφαλαιώνει τη σωτηριώδη οικονομία. Διότι κατ' αυτόν τον τρόπο αποκαλύπτεται πλήρως το σωτηριολογικό μυστήριο της Αγίας Τριάδος.

Σύμφωνα με τη βιβλική και πατερική θεολογία, αν ο ενανθρωπήσας Υιός κατά την πραγματοποίηση της πατρικής ευδοκίας αναφαίνεται το κέντρο και ο σκοπός της ένωσης κτιστού και ακτίστου από καταβολής κόσμου, τούτο καθίσταται γεγονός διαμέσου της αδιάκοπης συνέργειας του Αγίου Πνεύματος. Η δράση του Πνεύματος, αχώριστη από το έργο του Υιού, καλύπτει εξαρχής ολόκληρο το πλαίσιο των σχέσεων Θεού, κόσμου και ανθρώπου και ασφαλώς δεν πρωτοεμφανίζεται στην Πεντηκοστή. Ήδη κατά την εκδήλωση της δημιουργικής πράξης είναι παρόν και συνεργεί, ζωογονεί και ενδυναμώνει την κτίση. Ο Λόγος του Θεού, δημιουργώντας τον άνθρωπο, εναποθέτει στο βάθος της ύπαρξής του τη χάρη του Αγίου Πνεύματος. Μετά την πτώση, ο άνθρωπος γυμνώνεται και από τη χάρη του Πνεύματος. Ωστόσο, το Άγιο Πνεύμα συνεργεί αδιάκοπα στις θεοφάνειες του άσρκου Λόγου στην Παλαιά Διαθήκη και εμπνέει τη δράση των προφητών, προετοιμάζοντας την έλευση του Μεσσία Χριστού. Η δράση του, όπως επισημάναμε, γίνεται εμφανέστερη κατά την ενανθρώπηση, όταν ενεργεί στη Θεοτόκο Μαρία, όταν συνεργεί και συμπαρίσταται σε

όλες της φάσεις της οικονομίας του Χριστού από τη σύλληψη μέχρι την ανάληψη του Θεανθρώπου.

Μετά το πέρας της Οικονομίας του Χριστού, όταν ήδη πραγματοποιήθηκαν όλα όσα ήταν απαραίτητα για την ετοιμασία της σωτηρίας, μία νέα περίοδος εγκαινιάζεται στο έργο του Αγίου Πνεύματος. Πρόκειται για την ενεργοποίηση και μετάδοση των συνεπειών της οικονομίας του Χριστού στην υπόλοιπη ανθρωπότητα διά μέσου της οικοδομής του Σώματος του Χριστού, δηλαδή, της Εκκλησίας. Η επαγγελία του Πατρός, την οποία υποσχέθηκε ως κληρονομία του ο Χριστός, μεταβιβάζεται πλέον τώρα κατά θαυμαστό τρόπο στους μαθητές. Αν η ενανθρώπιση κατέδειξε τον Χριστό Πνευματοφόρο, το έργο του Αγίου Πνεύματος στην Εκκλησία δεν συνίσταται στην αποκάλυψη του ιδιαίτερου προσώπου του, αλλά στη διηλεκτή φανέρωση του Χριστού. Η αποστολή του Πνεύματος στον κόσμο, ενώ διαδέχεται εκείνη του Υιού, εντούτοις δεν είναι ταυτόσημη. Ο «άλλος Παράκλητος» μετά την Ανάληψη του Χριστού δεν επαναλαμβάνει ακριβώς το έργο του ενανθρωπήσαντος. Δεν χρειάζεται άλλωστε. Η ασώματη παρουσία και δράση του, όμως, ενεργοποιεί και κατευθύνει τον δυναμισμό της οικονομίας του Χριστού προς την υπόλοιπη ανθρωπότητα, φέρνει σε προσωπική κοινωνία και ενσωματώνει τους ανθρώπους στη θεωμένη ανθρωπότητα του Χριστού. Η εικόνα της Εκκλησίας ως Σώματος του Χριστού είναι έργο στο οποίο συμβάλλει καίρια το Άγιο Πνεύμα. Ο ένας Χριστός διά του Αγίου Πνεύματος πληθαίνει κατά κάποιο τρόπο, περιλαμβάνοντας τους πολλούς. Το ιδιαίτερο αυτό έργο του Πνεύματος στην Εκκλησία δείχνει ότι ενεργεί όχι απλώς αντικειμενικά και γενικά προς την ανθρωπότητα, αλλά προς τα συγκεκριμένα ανθρώπινα πρόσωπα, καλώντας και παρακινώντας με τη μεριστή μετάδοσή του την ελεύθερη συμμετοχή και ενσωμάτωσή τους στο Σώμα του Χριστού. Αυτή ακριβώς η *προσωπική κοινωνία* και ενσωμάτωση των ανθρώπων στη θεωμένη ανθρωπότητα του Χριστού συνιστά το ιδιαίτερο έργο του στην Εκκλησία. Δια του Αγίου Πνεύματος, τα ανθρώπινα πρόσωπα υπερβαίνουν τους φυσικούς περιορισμούς και τις διαιρέσεις τους και ενσωματώνονται σε ένα νέο πλέγμα σχέσεων, στην ενότητα και κοινωνία του Σώματος του Χριστού. Η επιφοίτηση και διάδοση του Αγίου Πνεύματος στην Πεντηκοστή αποτέλεσε το βάπτισμα-συστατικό γεγονός της Εκκλησίας ως χαρισματική επέκταση του χριστολογικού μυστηρίου. Η διαρκής και μόνιμη παρουσία του Παρακλήτου καθιστά την κοινότητα της Εκκλησίας έναν οργανισμό που ζει και αναπτύσσεται με τη χάρη του Χριστού. Η ζωή του Χριστού είναι η ζωή του Πνεύματος που ενεργεί στα μυστήρια, τα οποία καθιστούν παρόντα και ενεργούντα τον Χριστό στη ζωή της Εκκλησίας. Δια του Αγίου Πνεύματος ο Χριστός επανέρχεται στην Εκκλησία, *εν ετέρα μορφή*, με τον τρόπο της μυστηριακής του παρουσίας. Το μυστικό του Χριστού, η κληρονομιά του στην Εκκλησία, είναι το ίδιο το Άγιο Πνεύμα με τα πολλαπλά χαρίσματα, το οποίο διαρκώς οικοδομεί την ενότητα της Εκκλησίας, ενεργώντας, όμως, στα συγκεκριμένα ανθρώπινα πρόσωπα.

Κείμενα

Ιεζ. 37,1-14: «Καὶ ἐγένετο ἐπ’ ἐμὲ χεὶρ Κυρίου, καὶ ἐξήγαγέ με ἐν πνεύματι Κύριος καὶ ἔθηκέ με ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου, καὶ τοῦτο ἦν μεστὸν ὀστέων ἀνθρωπίνων· καὶ περιήγαγέ με ἐπ’ αὐτὰ κυκλόθεν κύκλῳ, καὶ ἰδοὺ πολλὰ σφόδρα ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου, ξηρὰ σφόδρα. καὶ εἶπε πρὸς με· υἱὲ ἀνθρώπου, εἰ ζήσεται τὰ ὀστέα ταῦτα; καὶ εἶπα· Κύριε Κύριε, σὺ ἐπίστη ταῦτα. καὶ εἶπε πρὸς με· προφήτευσον ἐπὶ τὰ ὀστᾶ ταῦτα καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς· τὰ ὀστᾶ τὰ ξηρὰ, ἀκούσατε λόγον Κυρίου. τάδε λέγει Κύριος τοῖς ὀστέοις τούτοις· ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐφ’ ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς καὶ δώσω ἐφ’ ὑμᾶς νεῦρα καὶ ἀνάξω ἐφ’ ὑμᾶς σάρκα, καὶ ἐκτενῶ ἐφ’ ὑμᾶς

δέρμα καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς, καὶ ζήσεσθε· καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος. καὶ ἐπροφήτευσά καθὼς ἐνετείλατό μοι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐμῆ προφητεῦσαι καὶ ἰδοὺ σεισμός, καὶ προσήγαγε τὰ ὅσα ἑκάτερον πρὸς τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἐπ' αὐτὰ νεῦρα καὶ σάρκες ἐφύοντο, καὶ ἀνέβαινον ἐπ' αὐτὰ δέρμα ἐπάνω, καὶ πνεῦμα οὐκ ἦν ἐπ' αὐτοῖς. καὶ εἶπε πρὸς με· προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, προφήτευσον, υἱὲ ἀνθρώπου, καὶ εἶπὸν τῷ πνεύματι· τάδε λέγει Κύριος· ἐκ τῶν τεσσάρων πνευμάτων ἐλθὲ καὶ ἐμφύσησον εἰς τοὺς νεκροὺς τούτους, καὶ ζησάτωσαν. καὶ ἐπροφήτευσά καθότι ἐνετείλατό μοι· καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς τὸ πνεῦμα, καὶ ἔζησαν καὶ ἔστησαν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν, συναγωγή πολλή σφόδρα. καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς με λέγων· υἱὲ ἀνθρώπου, τὰ ὅσα ταῦτα πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ἐστὶ, καὶ αὐτοὶ λέγουσι· ξηρὰ γέγονε τὰ ὅσα ἡμῶν, ἀπόλωλεν ἡ ἐλπίς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν. διὰ τοῦτο προφήτευσον καὶ εἶπὸν πρὸς αὐτούς· τάδε λέγει Κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἀνοίγω τὰ μνήματα ὑμῶν καὶ ἀνάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν μνημάτων ὑμῶν καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος ἐν τῷ ἀνοῖξαι με τοὺς τάφους ὑμῶν τοῦ ἀναγαγεῖν με ἐκ τῶν τάφων τὸν λαόν μου. καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς, καὶ ζήσεσθε, καὶ θήσομαι ὑμᾶς ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ Κύριος· λελάληκα καὶ ποιήσω, λέγει Κύριος».

Α Περ. 1,17-21: «καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε, εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἄμνοῦ ἁμώμου καὶ ἁσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς Θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς Θεόν».

Α Περ. 3,18: «ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι».

Α Περ. 4,6: «εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν πνεύματι».

Α Περ. 4,1: «Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὀπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί πέπαυται ἁμαρτίας».

Γαλ. 1,4: «τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέλθῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν».

Πραξ. 3,13-15: «ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν· ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν· ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ Θεὸς ἠγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν».

Α Κορ. 15,3-22: «παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα· ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν· ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν· ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κάμοι. ἐγὼ γὰρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμι ἰκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι· καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἢ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσώτερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ

Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται· εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν· ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἔλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμὲν. Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται».

Α Κορ. 15,44-45: «σπεύρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτω καὶ γέγραπται· ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν».

Πραξ. 1,1-8: «Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποίησάμην περὶ πάντων, ᾧ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο ἀνελήφθη· οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ἐν πνεύματι βαπτισθήσεσθε ἀγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς, Οὐχ ὑμῶν ἐστιν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ· ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μου μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς».

Φιλιπ. 2,6-11: «ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνου κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς».

Ἐβρ. 2, 14 : «εἰ εἰσηνέχθη τό λύτερον τῷ πονηρῷ, φεῦ τῆς ὕβρεως!»

Κολ. 1,18-22: «καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας· ὃς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστήσας ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ».

Εφ. 1,3-14: «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλόγησας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ, καθὼς καὶ ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ

Θελήματος αὐτοῦ, εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ καὶ ἐκκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότες ἐν τῷ Χριστῷ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ Πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ Ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρράβων τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ».

Τιμ. 3,16: «καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὠφθῆ ἀγγέλους, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ».

Πραξ. 3,15: «τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν».

Πραξ. 4,10: «γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής».

Πραξ. 5,30: «ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου».

Πραξ. 10,40-42: «τοῦτον ὁ Θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν· καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῦσαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ νεκρῶν».

Πραξ. 13,30 & 37: «ὁ δὲ Θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν... ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν».

Ρωμ. 8,11: «εἰ δὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ Πνεῦμα ἐν ὑμῖν».

Α Κορ. 6,14: «ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἤγειρε καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ».

Γαλ. 1,1: «Παῦλος, ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν».

Εφ. 1,19-23: «καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν

ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου».

Γρηγορίου Παλαμά, Ομιλία «φίλοι δέ Θεοῦ πολλοὶ τῶν πρό νόμου καὶ μετὰ νόμον, μήπω τοῦ Σταυροῦ φανέντος, ὑπ’ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ μεμαρτύρηται ... ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ μήπω γεγώνως, ἐν τοῖς Προπάτορσιν ἦν· τό γάρ μυστήριον αὐτοῦ ἐνηργεῖτο ἐν αὐτοῖς ... Τοῦτο δέ ἐστὶν ὁ τοῦ Χριστοῦ Σταυρός, ἡ τῆς ἀμαρτίας κατάργησις».

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΜΕ΄, Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, 22, PG 36, 653: «Ἔστι τοίνυν ἐξετάσαι πρᾶγμα καὶ δόγμα, τοῖς μὲν πολλοῖς παρορώμενον, ἐμοὶ δὲ, καὶ λίαν ἐξεταζόμενον. Τίτι γὰρ τὸ ὑπὲρ ἡμῶν αἷμα, καὶ περὶ τίνος ἐχέθη, τὸ μέγα καὶ περιβόητον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀρχιερέως, καὶ θύματος; Κατειχόμεθα μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, πεπραμένοι ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἀντιλαμβάνοντες τῆς κακίας τὴν ἡδονήν. Εἰ δὲ τὸ λύτρον οὐκ ἄλλου τινός, ἢ τοῦ κατέχοντος γίνεται, ζητῶ τίτι τοῦτο εἰσηνέχθη, καὶ δι’ ἣντινα τὴν αἰτίαν; Εἰ μὲν τῷ πονηρῷ, φεῦ τῆς ὕβρεως· εἰ μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν λύτρον ὁ ληστής λαμβάνει, καὶ μισθὸν οὕτως ὑπὲρ φυῆς τῆς ἑαυτοῦ τυραννίδος, δι’ ὃν καὶ ἡμῶν φείδεσθαι δίκαιον ἦν· εἰ δὲ τῷ Πατρὶ, πρῶτον μὲν πῶς; Οὐχ ὑπ’ ἐκείνου γὰρ ἐκρατούμεθα. Δεύτερον δὲ, τίς ὁ λόγος, Μονογενοῦς αἷμα τέρπειν Πατέρα, ὃς οὐδὲ τὸν Ἰσαὰκ ἐδέξατο παρὰ τοῦ πατρὸς προσφερόμενον, ἀλλ’ ἀνηλλάξατο τὴν θυσίαν, κριὸν ἀντιδούς τοῦ λογικοῦ θύματος; Ἡ δὴλον, ὅτι λαμβάνει μὲν ὁ Πατὴρ, οὐκ αἰτήσας, οὐδὲ δεηθείς, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκονομίαν, καὶ τὸ χρῆναι ἀγιασθῆναι τῷ ἀνθρωπίνῳ τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνθρώπον· ἵνα αὐτὸς ἡμᾶς ἐξέλῃται, τοῦ τυράννου βία κρατήσας, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπαναγάγῃ διὰ τοῦ Υἱοῦ μεσιτεύσαντος, καὶ εἰς τιμὴν τοῦ Πατρὸς τοῦτο οἰκονομήσαντος, ᾧ τὰ πάντα παραχωρῶν φαίνεται. Τὰ μὲν δὴ Χριστοῦ τοιαῦτα, καὶ τὰ πλείω σιγῇ σεβέσθω».

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΜΕ΄, Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, 27-28, PG 36, 661: «27 Ἀπεστάλη μὲν, ἀλλ’ ὡς ἀνθρώπος· διπλοῦς γὰρ ἦν· ἐπεὶ καὶ ἐκοτίασε, καὶ ἐπέινησε, καὶ ἐδίψησε, καὶ ἠγωνίασε, καὶ ἐδάκρυσε, νόμῳ φύσεως. Εἰ δὲ καὶ ὡς Θεός, τί τοῦτο; Τὴν εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς ἀποστολὴν εἶναι νόμισον, ἐφ’ ὃν ἀναφέρει τὰ ἑαυτοῦ, καὶ ὡς ἀρχὴν τιμῶν ἄχρονον, καὶ τοῦ μὴ δοκεῖν εἶναι ἀντίθεος. Ἐπεὶ καὶ παραδεδόσθαι λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν παραδεδωκέναι γέγραπται· καὶ ἐγγέρθαι παρὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἀνειλήφθαι, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν ἀνεστακέναι, καὶ ἀνεληλυθέναι πάλιν· ἐκεῖνα τῆς εὐδοκίας, ταῦτα τῆς ἐξουσίας. 28. Νῦν δὲ ἀναγκαῖον ἡμῖν οὕτω κεφαλαιῶσαι τὸν λόγον· Γεγόναμεν, ἵνα εὔ πάθωμεν· εὔ πεπόνθαμεν, ἐπειδὴ γεγόναμεν. Τὸν παράδεισον ἐπιστεύθημεν, ἵνα τρυφήσωμεν. Ἐντολὴν ἐλάβομεν, ἵνα εὐδοκιμήσωμεν ταύτην φυλάξαντες· οὐκ ἀγνοοῦντος τοῦ Θεοῦ τὸ ἐσόμενον, ἀλλὰ νομοθετοῦντος τὸ αὐτεξούσιον. Ἠπατήθημεν, ἐπειδὴ ἐφθονήθημεν· ἐκπεπτώκαμεν, ἐπειδὴ παρέβημεν· ἐνηστεύσαμεν, ἐπειδὴ μὴ ἐνηστεύσαμεν, τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ὑποκρατηθέντες. Ἀρχαία γὰρ ἦν ἡ ἐντολή, καὶ ἡμῖν ὁμόχρονος ψυχῆς τις οὔσα παιδαγωγία, καὶ τρυφῆς σωφρόνισμα· ἦν ἐπετάχθημεν εἰκότως, ἵνα ὁ μὴ φυλάξαντες ἀποβεβλήκαμεν, φυλάξαντες ἀπολάβωμεν. Ἐδεήθημεν Θεοῦ σαρκουμένου καὶ νεκρουμένου, ἵνα ζήσωμεν· συνενεκρώθημεν, ἵνα καθαρῶμεν· συνανέστημεν, ἐπειδὴ συνενεκρώθημεν· συνεδοξάσθημεν, ἐπειδὴ συνανέστημεν».

Ιωάννου Δαμασκηνού, Ἐκδοσις ακριβῆς, 64, Περὶ τῶν φυσικῶν καὶ ἀδιαβλήτων παθῶν «Ὁμολογοῦμεν δὲ, ὅτι πάντα τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβεν. Ὅλον γὰρ τὸν ἀνθρώπον καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέλαβε πλὴν τῆς ἀμαρτίας· αὕτη γὰρ οὐ φυσικὴ ἐστὶν οὐδὲ ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἡμῖν ἐνσπαρεῖσα, ἀλλ’ ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου ἐπισποράς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ αὐτεξουσίᾳ προαιρέσει ἐκουσίως συνισταμένη, οὐ βία ἡμῶν κρατούσα. Φυσικὰ δὲ καὶ ἀδιάβλητα πάθη εἰσὶ τὰ οὐκ ἐφ’ ἡμῖν, ὅσα ἐκ τῆς ἐπὶ τῇ παραβάσει κατακρίσεως εἰς τὸν ἀνθρώπινον εἰσῆλθε βίον· οἷον πεῖνα, δίψα, κόπος, πόνος,

τὸ δάκρυον, ἡ φθορά, ἡ τοῦ θανάτου παραίτησις, ἡ δειλία, ἡ ἀγωνία (ἐξ ἧς οἱ ἰδρωῖτες, οἱ θρόμβοι τοῦ αἵματος), ἡ διὰ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ὑπὸ τῶν ἀγγέλων βοήθεια καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις φυσικῶς ἐνυπάρχουσι. Πάντα τοῖνυν ἀνέλαβεν, ἵνα πάντα ἀγιάσῃ. Ἐπειράσθη καὶ ἐνίκησεν, ἵνα ἡμῖν τὴν νίκην πραγματεύσῃται καὶ δῶ τῇ φύσει δύναμιν νικᾶν τὸν ἀντίπαλον, ὅπως ἡ φύσις ἡ πάλαι νικηθεῖσα, δι' ὧν προσβολῶν ἐνίκηθη, διὰ τούτων νικήσῃ τὸν πάλαι νικήσαντα. Ὁ μὲν οὖν πονηρὸς ἔξωθεν προσέβαλεν οὐ διὰ λογισμῶν, ὡσπερ καὶ τῷ Ἀδάμ· κάκεινῳ γὰρ οὐ διὰ λογισμῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὄψεως. Ὁ δὲ Κύριος τὴν προσβολὴν ἀπεκρούσατο καὶ ὡς καπνὸν διέλυσεν, ἵνα προσβαλόντα αὐτῷ τὰ πάθη καὶ νικηθέντα καὶ ἡμῖν εὐκαταγώνιστα γένηται καὶ οὕτως ὁ νέος Ἀδάμ τὸν παλαιὸν ἀνασώσῃται. Ἀμέλει τὰ φυσικὰ ἡμῶν πάθη κατὰ φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν ἦσαν ἐν τῷ Χριστῷ. Κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐκινεῖτο ἐν αὐτῷ, ὅτε παρεχώρει τῇ σαρκὶ πάσχειν τὰ ἴδια· ὑπὲρ φύσιν δέ, ὅτε οὐ προηγέτο ἐν τῷ Κυρίῳ τῆς θελήσεως τὰ φυσικὰ· οὐδὲν γὰρ ἠναγκασμένον ἐπ' αὐτοῦ θεωρεῖται, ἀλλὰ πάντα ἐκούσια· θέλων γὰρ ἐπέινασε, θέλων ἐδίψησε, θέλων ἐδειλίασε, θέλων ἀπέθανεν».

Ιωάννου Δαμασκηνού, Ἐκδοσις ἀκριβῆς, 72, Περὶ φθορᾶς καὶ διαφθορᾶς

Τὸ τῆς φθορᾶς ὄνομα δύο σημαίνει. Σημαίνει γὰρ τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα πάθη· πείναν, δίψαν, κόπον, τὴν τῶν ἡλίων διάτρησιν, θάνατον, ἥτοι χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον φθαρτὸν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα φαμεν· πάντα γὰρ ταῦτα ἐκούσιως ἀνέλαβε. Σημαίνει δὲ ἡ φθορὰ καὶ τὴν τελείαν τοῦ σώματος εἰς τὰ, ἐξ ὧν συνετέθη, στοιχεῖα διάλυσιν καὶ ἀφανισμόν· ἥτις μᾶλλον ὑπὸ πολλῶν διαφθορᾶ λέγεται τε καὶ ὀνομάζεται. Ταύτης πείραν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα οὐκ ἔσχεν, ὡς φησὶν ὁ προφήτης Δαυὶδ· «Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου εἰδὲν διαφθοράν». Ἄφθαρτον μὲν οὖν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα λέγειν κατὰ τὸν ἄφρονα Ἰουλιανὸν καὶ Γαϊανὸν κατὰ τὸ πρῶτον τῆς φθορᾶς σημαινόμενον πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἀσεβές. Εἰ γὰρ ἄφθαρτον, οὐχ ὁμοούσιον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ δοκῆσει καὶ οὐκ ἀληθεῖα γέγονεν, ἃ γεγονέναι φησὶ τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν πείναν, τὴν δίψαν, τοὺς ἡλούς, τὴν τῆς πλευρᾶς νύξιν, τὸν θάνατον. Εἰ δὲ δοκῆσει γέγονε, φενακισμὸς καὶ σκηνὴ τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, καὶ δοκῆσει καὶ οὐκ ἀληθεῖα γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ δοκῆσει καὶ οὐκ ἀληθεῖα σεσώσμεθα. Ἄλλ' ἄπαγε, καὶ οἱ ταῦτα λέγοντες τῆς σωτηρίας ἀμοιρεῖτῶσαν. Ἡμεῖς δὲ τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας ἐτύχομεν καὶ τευξόμεθα. Κατὰ δὲ τὸ δεῦτερον τῆς φθορᾶς σημαινόμενον ἄφθαρτον, ἥτοι ἀδιάφθορον, ὁμολογοῦμεν τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα, καθὼς ἡμῖν οἱ θεοφόροι πατέρες παραδεδώκασι. Μετὰ μέντοι τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος καὶ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον ἄφθαρτον τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα φαμεν· καὶ τῷ ἡμετέρῳ γὰρ σώματι τὴν τε ἀνάστασιν καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἀφθαρσίαν ὁ Κύριος διὰ τοῦ ἰδίου ἐδωρήσατο σώματος, αὐτὸς ἀπαρχὴ τῆς τε ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς ἀπαθείας ἡμῖν γενόμενος. «Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν», φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος».

Καταβασίεις τῆς Ὑψώσεων τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, Ὁδὴ α'.

«Σταυρόν χαράξας Μωσῆς, ἐπ' εὐθείας ράβδῳ, τὴν Ἐρυθρὰν διέτεμε, τῷ Ἰσραὴλ πεζεύσαντι· τὴν δὲ ἐπιστρεπτικῶς, Φαραὼ τοῖς ἄρμασι, κροτήσας ἤνωσεν· ἐπ' εὐρους διαγράψας, τὸ ἀήτητον ὄπλον· διὸ Χριστῷ ἄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν· ὅτι δεδόξασται».

Ὁδὴ γ'.

«Ῥάβδος εἰς τύπον τοῦ Μυστηρίου παραλαμβάνεται· τῷ βλαστῷ γὰρ προκρίνει τὸν ἱερέα· τῇ στεριευοσῇ δὲ πρῶην, Ἐκκλησίᾳ νῦν, ἐξήνθησε, ξύλον Σταυροῦ, εἰς κράτος καὶ στερέωμα».

Ὁδὴ ε'

«Ὁ τρισμακάριστος Ξύλον! ἐν ᾧ ἐτάθη Χριστός, ὁ Βασιλεύς καὶ Κύριος· δι' οὗ πέπτωκεν ὁ ξύλον ἀπατήσας, τῷ ἐν σοὶ δελεασθείς, Θεῷ τῷ προσπαγέντι σαρκί, τῷ παρέχοντι, τὴν εἰρήνην ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν».

Ὁδὴ στ'

«Νοτίου θηρός ἐν σπλάχνοις, παλάμας Ἰωνᾶς, σταυροειδῶς διεκπετάσας, τό σωτήριον πάθος προδιετύπου σαφῶς· ὄθεν τριήμερος ἐκδύς, τὴν ὑπερκόσμιον Ἀνάστασιν ὑπεζωγράφησε, τοῦ σαρκί προσπαγέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καί τριημέρω ἐγέρσει, τὸν κόσμον φωτίσαντος».

Ἦχος θ'

«Μυστικός εἶ Θεοτόκε Παράδεισος, ἀγεωργήτως βλαστήσασα Χριστόν, ὑφ' οὗ τό τοῦ Σταυροῦ ζωηφόρον ἐν γῆ, πεφυτούργηται δένδρον· δι' οὗ νῦν ὑψουμένου, προσκυνοῦντες αὐτόν, σέ μεγαλύνομεν».

Ὁρθρος Μεγάλης Δευτέρας, στιχηρό των Αἰνων, ἦχος α'

«Ἐρχόμενος ὁ Κύριος, πρὸς τὸ ἐκούσιον Πάθος, τοῖς Ἀποστόλοις ἔλεγεν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ παραδοθήσεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς, κεκαθαρμέναις διανοίαις, συμπορευθῶμεν αὐτῷ, καὶ συσταυρωθῶμεν, καὶ νεκρωθῶμεν δι' αὐτόν, ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς, ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ, καὶ ἀκούσωμεν βοῶντος αὐτοῦ, οὐκέτι εἰς τὴν ἐπίγειον Ἱερουσαλήμ, διὰ τὸ παθεῖν· ἀλλὰ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου, καὶ Πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου, καὶ Θεὸν ὑμῶν, καὶ συνανυψῶ ὑμᾶς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν».

Ἀπόστιχον Ὁρθρου Μ. Πέμπτης, ἦχος πλ. α'

«Μυσταγωγῶν σου, Κύριε, τοὺς μαθητάς, ἐδίδασκες λέγων Ἵ φίλοι, ὁρᾶτε, μηδεὶς ὑμᾶς χωρίσει μου φόβος· εἰ γὰρ πάσχω, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Μὴ οὖν σκανδαλίζεσθε ἐν ἐμοί· οὐ γὰρ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν μου λύτρον ὑπὲρ τοῦ κόσμου. Εἰ οὖν ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐμὲ μιμεῖσθε· ὁ θέλων πρῶτος εἶναι ἔστω ἔσχατος· ὁ δεσπότης ὡς ὁ διάκονος· μείνατε ἐν ἐμοί, ἵνα βότρυν φέρητε· ἐγὼ γὰρ εἰμι τῆς ζωῆς ἡ ἄμπελος».

Τρίτη της Διακαινησίμου, Εἰς τοὺς Αἴνους, Ἦχος γ'

«Δεῦτε πάντα τὰ ἔθνη γνῶτε τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν· Χριστὸς γὰρ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος, ἐσταυρώθη δι' ἡμᾶς, καὶ ἐκὼν ἐτάφη, καὶ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, τοῦ σῶσαι τὰ σύμπαντα, αὐτὸν προσκυνήσωμεν».

Ἐξαποστειλάριον, Ἦχος β'

«Σαρκὶ ὑπνώσας ὡς θνητός, ὁ Βασιλεὺς καὶ Κύριος, τριήμερος ἐξανέστης, Ἀδὰμ ἐγειρας ἐκ φθορᾶς, καὶ καταργήσας θάνατον, Πάσχα τῆς ἀφθαρσίας, τοῦ κόσμου σωτήριον».

Ἀναστάσιμα Ἀπολυτίκια τῶν Ὀκτωήχων

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος α'

Τοῦ λίθου σφραγισθέντος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ στρατιωτῶν φυλασσόντων τὸ ἄχραντόν σου Σῶμα, ἀνέστης τριήμερος Σωτὴρ, δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν. Διὰ τοῦτο αἱ Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, ἐβόων Σοὶ Ζωοδότα. Δόξα τῇ Ἀναστάσει σου Χριστέ. Δόξα τῇ οἰκονομίᾳ σου, μόνη Φιλάνθρωπε.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος β'

Ὅτε κατήλθες πρὸς τὸν θάνατον, ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος, τότε τὸν ἄδην ἐνέκρωσας, τῇ ἀστραπῇ τῆς Θεότητος. Ὅτε δὲ καὶ τοὺς τεθνεώτας ἐκ τῶν καταχθονίων ἀνέστησας, πᾶσαι αἱ Δυνάμεις τῶν ἐπουρανίων ἐκραύγαζον. Ζωοδότα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος γ'

Εὐφραινέσθω τὰ οὐράνια, ἀγαλλιᾶσθω τὰ ἐπίγεια, ὅτι ἐποίησε κράτος, ἐν βραχίονι αὐτοῦ ὁ Κύριος. Ἐπάτησε τῷ θανάτῳ τὸν θάνατον, πρωτότοκος τῶν νεκρῶν ἐγένετο, ἐκ κοιλίας ἄδου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ παρέσχε τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος δ΄

Τὸ φαιδρόν της Ἀναστάσεως κήρυγμα, ἐκ τοῦ Ἀγγέλου μαθοῦσαι αἱ τοῦ Κυρίου Μαθήτριάι, καὶ τὴν προγονικὴν ἀπόφασιν ἀπορρίψασαι, τοῖς Ἀποστόλοις καυχώμεναι ἔλεγον. Ἐσκύλευται ὁ θάνατος, ἠγέρθη Χριστὸς ὁ Θεός, δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος πλ. α΄

Τὸν συνάναρχον Λόγον Πατρὶ καὶ Πνεύματι, τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, ἀναμνήσωμεν πιστοὶ καὶ προσκυνήσωμεν. Ὅτι ἠυδόκησε σαρκί, ἀνελεθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ, καὶ θάνατον ὑπομεῖναι, καὶ ἐγεῖραι τοὺς τεθνεώτας ἐν τῇ ἐνδόξῳ Ἀναστάσει αὐτοῦ.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος πλ. β΄

Ἀγγελικαὶ Δυνάμεις ἐπὶ τὸ μνήμα σου, καὶ οἱ φυλάσσοντες ἀπενεκρώθησαν καὶ ἴστατο Μαρία ἐν τῷ τάφῳ, ζητοῦσα τὸ ἄχραντόν σου Σῶμα. Ἐσκύλευσας τὸν ἄδην, μὴ πειρασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὑπήνησας τῇ Παρθένῳ, δωρούμενος τὴν ζωὴν. Ὁ ἀναστάς ἐκ τῶν νεκρῶν, Κύριε δόξα σοι.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος βαρὺς

Κατέλυσας τῷ Σταυρῷ σου τὸν θάνατον, ἠνέωξας τῷ Ληστῇ τὸν Παράδεισον, τῶν Μυροφόρων τὸν θρῆνον μετέβαλες, καὶ τοῖς σοῖς Ἀποστόλοις κηρύττειν ἐπέταξας. Ὅτι ἀνέστης Χριστὲ ὁ Θεός, παρέχων τῷ κόσμῳ τὸ μέγα ἔλεος.

Ἀπολυτίκιον, Ἦχος πλ.δ΄

Ἐξ ὕψους κατήλθες ὁ εὐσπλαγχνος, ταφὴν κατεδέξω τριήμερον, ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσης τῶν παθῶν, ἡ ζωὴ καὶ ἡ Ἀνάστασις ἡμῶν, Κύριε δόξα σοι.

Κανὼν α΄, Ὡδὴ θ΄ του Πάσχα, Καταβασία

Στίχ. «Ὁ Ἄγγελος ἐβόα τῇ Κεχαριτωμένῃ Ἀγνή, Παρθένε χαῖρε, καὶ πάλιν ἐρῶ χαῖρε, ὁ σὸς Υἱὸς ἀνέστη, τριήμερος ἐκ τάφου».

«Φωτίζου, φωτίζου, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ἡ γὰρ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνέτειλε, Χόρευε νῦν, καὶ ἀγάλλου Σιών, σὺ δὲ ἀγνή, τέρπου Θεοτόκε, ἐν τῇ ἐγέρσει τοῦ τόκου σου».

Ῥωμανὸς ὁ Μελωδός - Εἰς τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν Θρῆνον τῆς Θεοτόκου

Οἴκοι ιβ΄

«Ὡς ἦκουσε ταῦτα ὁ πάντα γινώσκων πρὸ γενέσεως αὐτῶν, ἀπεκρίθη πρὸς Μαρίαν, Ἐθάρσει, μήτηρ, ὅτι πρώτη μὲ ὄρας ἀπὸ τοῦ τάφου, ἔρχομαι σοὶ δεῖξαι πόσων πόνων τὸν Ἀδὰμ ἐλυτρώσαμην καὶ πόσους ἰδρώτας ἔσχον ἕνεκεν αὐτοῦ, δηλώσω τοῖς φίλοις τὰ τεκμήρια δείκνυς ἐν ταῖς χερσὶ μου, καὶ τότε θεάσῃ τὴν Εὐάν, ἧ μήτηρ, ζῶσαν ὡσπερ πρῶην καὶ βοήσεις ἐν χαρᾷ, ἑτοὺς γονεῖς μου ἔσωσεν ὁ υἱὸς καὶ θεὸς μου».

Κυριακὴ της Αναστάσεως, Ὁ Κανὼν, ποίημα Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Ὡδὴ γ', Ὁ εἰρμὸς

«Δεῦτε πόμα πίνωμεν καινόν, οὐκ ἐκ πέτρας ἀγόνου τερατουργούμενον, ἀλλ' ἀφθαρείας πηγῆν, ἐκ τάφου ὀμβρήσαντος Χριστοῦ, ἐν ᾧ στερεούμεθα».

«Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ, καὶ τὰ καταχθόνια· ἑορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις, τὴν Ἐγερσιν Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἔστερέεται».

«Χθὲς συνεθαπτόμην σοι Χριστὲ συνεγείρομαι σήμερον ἀναστάντι σοι, συνεσταυρούμην σοι χθὲς, αὐτὸς με συνδόξασον Σωτήρ, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου».

Ὡδὴ ς'

«Κατήλθες ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς, καὶ συνέτριψας μοχλοὺς αἰωνίους, κατόχους πεπεδημένων Χριστέ, καὶ τριήμερος ὡς ἐκ κήτους Ἰωνᾶς, ἐξάνεστης τοῦ τάφου».

Ὡδὴ ζ'

«Θανάτου ἑορτάζομεν νέκρωσιν, Ἄδου τὴν καθαίρεσιν, ἄλλης βιοτῆς, τῆς αἰωνίου ἀπαρχῆν, καὶ σκιρτῶντες ὑμνοῦμεν τὸν αἴτιον, τὸν μόνον εὐλογητὸν τῶν Πατέρων, Θεὸν καὶ ὑπερένδοξον».

Κοντάκιον της Ἀναλήψεως Αὐτόμελον, Ἦχος πλ. β'

«Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν, καὶ τὰ ἐπὶ γῆς ἐνώσας τοῖς οὐρανίοις, ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐδαμῶθεν χωριζόμενος, ἀλλὰ μένων ἀδιάστατος, καὶ βοῶν τοῖς ἀγαπῶσί σε Ἐγὼ εἶμι μεθ' ὑμῶν, καὶ οὐδεὶς καθ' ὑμῶν».